

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΠΑΘΗΣ

Γιὰ τὸ ἔργο τοῦ μουσουργοῦ μας Θεόδωρου Σπάθη, ἔργο ἀόρατο, παραγνωρισμένο μὴ γεμάτο εὐγένεια, θὰ προσπαθῶ νὰ πῶ δυὸ λόγια χωρὶς νὰ κάνω κριτική. Δὲν εἶναι καὶ τόσο ἐκόλοιο νὰ λήθῃ κανεὶς τὴ γνῶμη του γιὰ μουσικὲς συνθέσεις ὅταν δὲν ἔχει πρόχειρα τὰ χειρόγραφα. Γιὰ νὰ γράψῃ ἕνας τεχνοκρίτης πραγματικὴ κριτικὴ σὲ τὸ ἔργο ἑνὸς μουσουργοῦ δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου, οὐτὴ ἡ διαίθεσις, γιὰ νὰ βγάλῃ κανεὶς συμπεράσματα. Εἶναι μουσικὰ ἔργα ποὺ μποροῦν νὰ μ' ἐνθουσιάζουν καὶ ἄλλους νὰ τοὺς ἀφῆσουν ἀδιάφορους. Ἡ μουσικὴ κριτικὴ ὅπως γίνεται σήμερα στὸν τόπο μας στὰ διάφορα περιοδικὰ καὶ καθημερινὰ φύλλα, εἶναι μιὰ ἀτομικὴ ἐντυπωσιολογία, γιὰτὶ ἔχω τὴν ταπεινὴ γνῶμη πὼς χρειάζεται πρῶτα - πρῶτα ὁ κριτικὸς νὰ μελετήσῃ τὸ μουσικὸ κείμενον γιὰ νὰ νοιώσῃ τὸ δρόμο ποὺ ἀκολουθῆσε ὁ συνθέτης καὶ τὰ τεχνικὰ μέσα ποὺ μετεχειρίστηκε γιὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὴ σκέψι του ἵπτα μετα τὴν ἀκρόασι μίς κολλῆς καὶ μὲ ελλεικρίνειαι ἐκτέλεσις θὰ μᾶς πῆ τὴ γνῶμη τοῦ ὁμοιοκοιτικὸς γιὰ τὰ προσόντα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῆς τέχνης καὶ τῆς αισθητικῆς τοῦ συνθέτη.

Γι' αὐτὸ θὰ περιορισθῶ σήμερα στὴ «Μουσικὴ Κίνησις» νὰ παρουσιάσω τὸν ἀγνωστὸ στοὺς πολλοὺς συνθέτη μας, χωρὶς νὰ κάνω ἀναλυτικὴ κριτικὴ τῶν ἔργων του.

Τὸν ἀγαπημένο μου φίλο Θεόδωρο Σπάθη πρωταγωνίστησα πρὶν ἀπὸ 40 χρόνια, ἴσως καὶ περισσοτέρως, στὸ Παρίσι. Ἦμουν τότε μαθητὴς στὸ παλιὸ ἱστορικὸ Κονσερβατοῦρ τοῦ Φωκπούρ-Πουασονιέρ. Στὴν τάξιν τῆς ἁρμονίας μιὰ μέρα ὁ ἀγαπημένος μου καθηγητὴς καὶ συνθέτης Σαβιὲ Λερού μὸ λέει:

«Ξέρεις πὼς σπουδάζει στὸ κονσερβατοῦρ καὶ ἕνας ἄλλος Ἕλληνας νέος μουσικὸς μὲ πραγματικὸ μουσικὸ ταλέντο;»

Ἄμεως φρόντισα νὰ μάθω τὴ μέρα ποὺ εἶχε μάθημα καὶ ἔτρεξα διὰ μιὰ ἐπιθυμία νὰ γνωρισθῶ τὸ συνάδελφόν μου. Ἦταν ὁ Θεόδωρος Σπάθης ὁ γιὸς τοῦ γιατροῦ Σπάθη καὶ ἐπιθυνοῦν τότε τῆς χορωδίας τῆς ὀρθόδοξου Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τοῦ Παρισιοῦ. Ὁ Σπάθης βιολητῆς ἄριστος ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ στὴν τάξιν τοῦ Μπερτελιέ, ἀκολουθοῦσε δὲ θεωρητικὰ τὸ μαθητῆμα στὴν τάξιν τοῦ γνωστοῦ μουσικολόγου καὶ σοφοῦ καθητοῦ τῆς ἁρμονίας Ἀλβέρτ Λαβιανία.

Ἄμεως γινηκαμε ἀχώριστοι φίλοι καὶ ἡ φιλία ποὺ ἦταν πραγματικὰ καλλιτεχνικὴ, γιὰτὶ εἶχαμε καὶ οἱ δυὸ ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ τὰ ἴδια καλλιτεχνικὰ ὄνειρα τὸν νεανικὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ τὸν πόθον νὰ κάνουμε κάτι γιὰ τὴν Μουσικὴ τῆς πατρίδας μας.

Μοὺ εἶπαιε τὰ πρῶτα του τραγοῦδια γιομάτα λυρισμὸ, ἀφέλεια, εὐγένεια ὅπως λ.χ. τὸ «Ἦρθῃ τὰ τραγοῦδια μου νὰ σοὺ τραγοῦδησῶ μὲ τὸ παραθύρι σου τῶρα σφαλιστό». Ὁ Σπάθης ἦτανε τότε παράφορα ἐρωτευμένος ἀπὸ τὴν ὄραια φωνὴ τῆς Σπερτιάντζε Καλογεροπούλου καὶ ἔγραφε τραγοῦδια γιὰ νὰ τοὺ τὰ τραγοῦδησῃ. Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἔγραφε καὶ τὸ Δημοτικὸ «Ἀλαοσιανῆ» ποὺ ἡ ἐναρμόνησις τοῦ τραγοῦδιού μὲ εἶχανε τὴς γερὲς σπουδὲς ποὺ εἶχε κάνει τότε στὴν ἁρμόνια.

Τὰ μουσικὰ προσόντα ποὺ εἶχε, ἐξοχούνταν σὲ γλυκοτάτες μελωδίες, ἴσως ἔπαρασιμένες κάπως ἀπὸ τὴ λεπτὴ τέχνη καὶ τὸ ὄθος τοῦ Μασσινί, μὰ ἀμέσως μὲ συγκίνησε ἡ τέχνη του γιὰτὶ ξεχωρίζα ἕνα λεπτό ἄ-

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

ρισμα τῶν κάμπων τῆς πατρίδας μας. «Τὴ χάρι ποὺ διακινεῖ τὸ ὅλο ἔργο τοῦ Σπάθη, θὰ μπορούσε νὰ διεκδικήσῃ καὶ ἡ κομψότερη παρτιζάννα». Ἐτοῖθα μιὰ ἐχραστῆρισε ὁ Διευθυντὴς τῆς Λυρικῆς τῆς Σκηνῆς Θεόδωρος Σουαδοῖς, σὲ μιὰ λαμπρὴ διάλεξι του, τὴς μελωδίας τοῦ Σπάθη.

Τὰ τραγοῦδια του «Λαγαρινί», «Δυὸ πουλάκια», καὶ ἄλλα τὰ τραγοῦδησαν τότε στὸ Παρίσι τὴ Σπερτιάντζε Καλὸ, ἡ Νινὸν Βελάν καὶ ἡ Βέρα Γιαννακοπούλου καὶ ἄλλες μεγάλες τραγοῦδιστριες. Τυπώθηκαν σὲ μιὰ καλὴ ἔκδοσι ἀπὸ τὸν μουσικὸ ἐκδοτικὸ οἶκο Σενάρ τοῦ Παρισιοῦ καὶ ἔγιναν ἀκόμα καὶ πλάκες γραμμοφῶνου καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ πὼς ἔκαναν τὸ γύρον τοῦ κόσμου. Ὁ Σπάθης στὴ Γαλλία ἔγραφε πολλὰ Γαλλικὰ ἔργα ὅπως ὁ «Ἀββάς Βοναπάρτης» βγαλμένο ἀπὸ ἕνα διήγημα τοῦ Ἀνατόλ Φράνς. Γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες ἔγραφε τὸ μελόδραμα τοῦ ἡ «Κυρὰ Φροῶνη» πᾶνω στὸ κείμενον τοῦ ποιητῆ καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ Σωτήρη Σκίτη. Τῶρα πᾶνω θὰ παιχτῆ αὐτὸ τὸ ἔργο ἕως Θεὸς τὸ θέρει.

Ἐκείνο ὅμως ποὺ ἔμένα πραγματικὰ μὲ συγκίνησε ἦταν ἡ «τὸ Μερτρίνο» τοῦ Ὀσίου Στραφεμί στὸν Ἑλικῶνα, στὸ ποίημα τοῦ Ἀγγελῶ Σικελιανοῦ, ὅπου ἔγραψε ὀρθογραφία ὁ Σπάθης ὅταν ἤρθε στὴν Ἑλλάδα.

Στὴν πατρίδα του ὁ Σπάθης ἔζησε ὀθόρβια σὰν παιδαγωγὸς μουσικὸς. Αὐτὸ τὸ ὄνειρον εἶχε καὶ ἀπὸ νέος ἀκόμα στὸ Παρίσι.

Θυμᾶμαι πὼς τρεῖς Ἕλληνες μουσικοὶ εἶχαν τὸ κουράγιον ὁ ἀθεοφόβου μέσα στὸ καλλιτεχνικὸ Παρίσι νὰ ἀνοίξουν σ' ἕνα κεντρικὸ δρομὸ μιὰ ἐλεύθερη μουσικὴ σχολὴ γιὰ νέους.

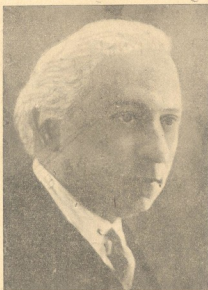
Ὁ Σπάθης εἰδίσακε βιολί καὶ ἀκομπανιμέντο πιάνου, (γιατὶ ἦταν καὶ καλὸς πιανίστας), ὁ Δημήτρης Λεβιδης καὶ ὁ ὑποφαινόμενος ἁρμόνις ἀντίστιξι καὶ ἱστορία τῆς Μουσικῆς.

Ὁ Σπάθης μπορούσε ἀπὸ τότε νὰ κληθῆ σὲ κανένα Ὄδειο μας καθηγητῆς τοῦ βιολιού. Γιατὶ ἦταν ἄριστος βιολιστῆς ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ καὶ ἀντικοβιστοῦσε πολλὰς φορὲς τὸ βιολί σὺλο τῆς Ὀπερας καὶ εἶπαίε μὲ μεγάλη ἐπιτυχία στὰ φημισμένα κονσέρτα Κολόν.

Ἀλλὰ ὁ μεγάλος μετρίφωνος ποτὲ του δὲ ζήτησε θέση ἐδῶ στὴν Πατρίδα του. Ἐξακολούθησε τὸ μορφωτικὸν του ἔργο στὴ Σερβιανίδειο Σχολῆ, στὴ Φοιτητικὴ Λέσχῃ καὶ διεύθυνε, τὸ χορὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Καρότου ὅπου ἔκαμε μιὰ λαμπρὴ Χορωδία μὲ λαμπρὰ ἀποτελέσματα, ποὺ ἔδειξαν τὴν καλλιτεχνικὴν του ψυχὴ.

Τῶρα ὁ Σπάθης, μὲ τόσα καὶ τόσα καλλιτεχνικὰ προσόντα, ἔζησε στὴν Ἑλλάδα ὄμοιος καὶ παραγνωρισμένος, ὅπως διάβασα σὲ μιὰ νεκρολογία μὲ μεγάλῃ μου λύπῃ τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του.

Ἀπαντῶ: Ὁ Σπάθης σὰν ἀληθινὸς καλλιτέχνης ποτὲ ἦταν δὲν εἶχε καιρὸ νὰ σπουδᾷσῃ καὶ τὴ δόσκολη τεχνικὴ τῶν ἄρριβιστῶν (φασαίτῶν) καὶ νὰ μάθῃ νὰ κἀν τεμενδάες σὲ ἀσήμους ἀνθρώπους γιὰ νὰ πάρῃ τίτλους καὶ καμιά ἐπίσημη θέση σὲ κανένα Ἀνώτατο Συμβούλιον, Προτίμησε, σὰν ἀληθινὸς καλλιτέχνης, τὸ δύσκολο μὰ τιμὸ βρῶμα στὸν ἐλεύθερον ὄριζόντα τῆς βιοπάλης καὶ στέθηκε ἀνάμειος μὲ δὲ τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του τιμῶς, ἀνεξάρτητος εὐγενικός σὰν τὴ μουσικὴ του χωρὶς φανατικτῆς ἠχικτικότητος. Ἡ μουσικὴ του εἶναι σεμνὴ ἀπλὴ καὶ ἀξία σεβασμοῦ καὶ τὰ γλυκὰ τραγοῦδια του τ' ἀγαποῦμε, γιὰτὶ μᾶς μαθαίνουν μερικὰ μουσικὰ τῶν πόνων του, ποὺ εἶναι καὶ δικοὶ μαρτύριοι.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΠΑΘΗΣ